

Список використаних джерел

1. Harari Y. N. 21 lessons for XXI century // Yuval Noah Harari. N. Y., Random House, 2018. 368 pp. ISBN 9781787330672.
2. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. // Хосе Ортега-і-Гассет. Нью-Йорк, ООЧСУ, 1965. 158 с.
3. Post-truth | Definition of post-truth in English by Lexico Dictionaries. *Oxford Dictionaries*. Lexico Dictionaries | English. Дата звернення: 7 травня 2024.

Олена ГАЛУСТЯН

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
психологічного забезпечення
та психофізіологічних досліджень
ННІЗДН Національної академії
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОТИДІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ЗАГРОЗАМ: ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасні інформаційні технології надали не лише багато можливостей для обміну інформацією, але й створили умови для ефективного здійснення інформаційно-психологічного впливу, особливо в умовах сьогоденішнього протистояння з РФ.

Наразі для кожного громадянина нашої держави важливо усвідомити, що окрім кровопроливної війни на полі бою, паралельно ведеться інформаційна війна, яка також здійснює свій руйнівний вплив. Саме тому, вкрай актуальним лишається питання інформаційно-психологічної безпеки.

Інформаційна безпека – складова частина національної безпеки, завданням якої є захист інформаційного простору від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу, який суперечить державній політиці. Відповідно, інформаційні виклики – це інформаційно-психологічні операції, завданням яких є нав'язування відповідної думки або загалом ідеології суспільству [1, с. 207].

Головним інструментом інформаційно-психологічних операцій є інформаційно-психологічний вплив. Інформаційно-психологічний вплив – це будь-яка форма прояву активності в межах інформаційно-комунікативного простору, що полягає у цілеспрямованому переносі спеціально підібраної інформації у формі значень певного змісту, знаків (символів), образів або сигналів, в результаті чого в об'єкта формується психоемоційний відгук, який

призводить до корегування світогляду (свідомості) в потрібному (позитивному чи негативному) суб'єкті напрямі.

За таких умов, важливими елементами протидії інформаційно-психологічним загрозам, на нашу думку, є формування і розвиток інформаційної культури (медіакультури), медіаграмотності та інформаційної гігієни серед населення України.

Інформаційна культура – уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її одержання, обробки та передачі комп'ютерні інформаційні технології, сучасні технічні засоби та методи.

Інформаційна культура (медіакультура) – один з базових показників якісного стану медіасуспільства, що гарантує його національну безпеку та інформаційно-психологічну безпеку його громадян, і є чинником його збереження й розвитку [2].

Показниками розвитку інформаційної культури є:

1) обізнаність (інформованість щодо медіа та їх діяльності, розуміння механізмів і технологій створення медіа продукту, критичне його сприйняття);

2) селективність і дистанціювання (вміння обирати потрібну інформацію, відповідні медіа й відповідні технології: відмовитися від непотрібного і потенційно шкідливого);

3) регламентація часу споживання медіапродукції, уміння планувати й заощаджувати свій час;

4) практичні уміння (свідомий пошук та доцільне застосування інформації, вміння творити медіа продукт);

5) дистанціювання (вміння відсторонитися від медіа, виходити за межі їх впливу, у тому числі критичне сприймання новинних програм, реклами, соціальних мереж тощо, усвідомлення ризиків, володіння необхідними засобами психологічного захисту від потенційно деструктивного впливу) [2].

Інформаційна та медійна грамотність – одна з важливих компетентностей сучасної особистості.

Міжнародна організація ЮНЕСКО в своїх офіційних документах запропонувала п'ять принципів щодо медійної та інформаційної грамотності (Laws of Media and Information Literacy, MIL) [3]:

Принцип 1. Інформація, комунікація, бібліотеки, медіа, технології, інтернет мають використовуватися суспільством критично. Вони рівні за статусом, і жодне з цих джерел не варто вважати значущим за інші.

Принцип 2. Кожен громадянин є творцем інформації/знань. Кожен має право на доступ до інформації/знань та право на самовираження. Медійна та інформаційна грамотність має бути для всіх – і для чоловіків, і для жінок, – і тісно пов'язана з правами людини.

Принцип 3. Інформація, знання та повідомлення не завжди є нейтральними, незалежними чи неупередженими. Будь-яка концептуалізація, використання і застосування MIL повинна зробити це твердження прозорим і зрозумілим для всіх громадян.

Принцип 4. Кожен громадянин хоче отримувати і розуміти нову інформацію, знання і повідомлення та мати можливість на спілкування з іншими, навіть якщо він не висловлює це прагнення. Їх права на це ніколи не мають порушуватися.

Принцип 5. Медійна та інформаційна грамотність не набувається одномоментно. Це постійний та динамічний досвід і процес. Його можна вважати завершеним, якщо він включає в себе знання, вміння та установки щодо використання, створення та передачі інформації щодо медіа та технологічного контенту.

На основі запропонованих принципів медіаграмотності формуються набір відповідних компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства.

Компетентності з медіаграмотності можна умовно поділити на чотири групи – розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа [1, с. 221].

Наступна складова протидії інформаційно-психологічним загрозам – це інформаційна гігієна. Інформаційна гігієна включає фільтрування інформації та розпізнавання брехні, розрізнення об'єктивних медіа та сайтів-смітт'ярок, знання про створення інформаційних вірусів, їх типів, контент та канали поширення, протистояння інформаційним вірусам та формування інформаційного імунітету [4, с. 208].

Серед основних правил дотримання інформаційної гігієни можна виділити:

1. Убезпечення себе від інформаційного стресу (контроль кількості та якості інформації, зменшення часу перегляду воєнних новин, відновлення безперервності життя).

2. Необхідність виходу з «інформаційної бульбашки» (регулярно видаляти кеш, історію пошуку та файли cookie; періодично змінювати пошукові системи; використовувати режим анонімного перегляду у браузері).

3. Формування «інформаційного бронезилету» (уникати зараження страхами, поганими передчуттями, фейковими повідомленнями, негативними передбаченнями через засоби масової інформації, соціальні мережі, міжособистісне спілкування; правильно визначати свої емоції, виключати демобілізує емоції або надавати нові сенси негативним емоціям).

4. Зменшення ризику підхоплення «інформаційного вірусу» (свідомо споживати інформацію, розвивати вміння визначати фейкову інформацію, толерантність до невизначеності).

Таким чином, за допомогою осмислення та психоедукації, інформування сучасного суспільства можна протидіяти існуючим інформаційно-психологічним загрозам та встановлювати власні психоемоційні кордони, зберегти здоров'я, у тому числі ментальне та знайти ресурси для протидії агресії та маніпуляціям.

Список використаних джерел

1. Ільченко О. А. Інфомедійний розвиток комунікативних навичок майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Philological science and education: transformation and development vectors* : Collective monograph. Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. P. 204-231. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-11>.
2. Петрунько О. В. Інформаційна культура як чинник психологічної і національної безпеки медіасуспільства. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. – № 3 (35). – 2014. – 253-259. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5956/1/O_Petrunko_KPP_IL.pdf.
3. ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності. ДМ Media Sapiens. URL : <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/18453/2017-02-24-yunesko-opublikovala-pyat-prynctsyv-mediynoi-ta-informatsiynoi-gramotnosti/>
4. Захаренко Л. М. Дотримуйтеся інформаційної гігієни! *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану* : зб-к тез міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф. з нагоди Дня науки-2022 в Україні (м. Київ, 24 трав. 2022). С. 208-212. URL : <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/>.

Зоряна ГОНТАР

доцент кафедри соціальної роботи,
управління та суспільних наук
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
кандидат наук з державного
управління, доцент

**РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Повномасштабна військова агресія РФ проти України, спрямована на геноцид українського народу, принесла масштабні руйнування, вимушене внутрішнє переміщення учасників освітнього процесу, їх виїзд за кордон, знищення українських освітян на тимчасово окупованих територіях, незаконне вивезення українських дітей на територію Росії, навчання в умовах благау та колосальний психологічний тиск. Російські великодержавні покидьки цілеспрямовано б'ють по нашій освітній інфраструктурі, на сьогодні вже понад 3 тис. закладів освіти постраждали внаслідок бомбардувань і обстрілів, із них близько 300 закладів зруйновано повністю. Ворог робить усе для знищення української освіти, бо чудово розуміє її силу. Російську ж освіту використовує як інкубатор для створення безвольних громадян [1].

Основна мета трансформації системи освіти України – поставити в центр уваги людину, її потреби й цінності. Тільки освічені українці можуть створити міцну, життєздатну державу, збудувати сучасну економіку, забезпечити майбутнє прийдешніх поколінь. З огляду на це Міністерство освіти і науки України